

Educatief Pakket Fabrieksuren

Vandaag hebben we het over fabrieken die veel betekend hebben voor onze streek. De meeste van die fabrieken zijn ondertussen verdwenen, maar in de vorige eeuw waren ze ontzettend belangrijk voor de mensen die in de Zennevallei leefden. Ze verdienden er namelijk hun geld, hadden er hun vrienden en soms woonden ze zelfs in een huisje van de fabriek.

FABRIEKSBUREN

OPDRACHT 1: TERUGGAAN IN DE TIJD

We leven nu in het jaar _____

Jij was er nog niet toen de fabrieken waarover we gaan spreken hier stonden.

Jij bent pas geboren in het jaar: _____

Maar je ouders waren er wel.

Weet je in welk jaar die geboren zijn?

Mama is geboren in _____ Papa is geboren in _____

En je grootouders waren er ook. Weet je wanneer die ongeveer geboren zijn?

Opa mama is geboren in _____

Opa papa is geboren in _____

Oma mama is geboren in _____

Opa papa is geboren in _____

Het zou best kunnen dat je overgrootouders er ook nog waren.
En de ouders van je overgrootouders...

Weet je hoe je die noemt?

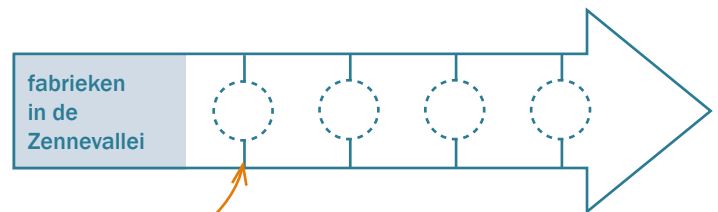
_____

OPDRACHT 2: TEKEN EEN TIJDSLIJN

Bekijk onderstaande pijl. Helemaal links vind je het verleden, want de pijl wijst naar de toekomst. De tijd van de fabrieken waar we over spreken vind je dus aan de linkerkant, want dat is al lang geleden.

Opdracht: je ziet vier streepjes. Verdeel over deze streepjes de volgende vier gebeurtenissen:

1. De datum van vandaag
2. Jouw geboortedatum
3. Het geboortjaar van één van je ouders
4. Het geboortjaar van één van je grootouders

vul hier het juiste cijfer in

DE FABRIEKEN VAN DE ZENNEVALLEI

Vandaag hebben we het niet over alle fabrieken in de wereld, maar over enkele fabrieken in de Zennevallei.

OPDRACHT 3: WAT IS DE ZENNEVALLEI?

Heb je ooit al eens gehoord van "een vallei"? Kan je er één beschrijven?

Opdracht: vul de volgende woorden op de juiste plaats in: heuvel, plaats, rivier, dorp.

Soms moet je het woord een beetje veranderen zodat het in de zin past.

Een vallei is een _____ tussen _____

Vaak stromen er _____ door.

Je vindt er ook vaak _____ .

De Zenne is de rivier die doorheen de vallei stroomt. Deze rivier was heel belangrijk voor het ontstaan van de fabrieken. We zien later nog waarom.

Als je een kaart in de buurt hebt, kan je kijken waar die vallei juist ligt. Als je de Zenne gevonden hebt volg je die netjes naar het zuiden (als je kaart goed ligt, wil dat zeggen naar beneden). Links en rechts van de Zenne (in het westen en het oosten) zie je namen van gemeenten en steden die vast bekend voorkomen.

We nemen nu een kijkje in de fabrieken en maken ook kennis met de mensen die toen in die fabrieken werkten.

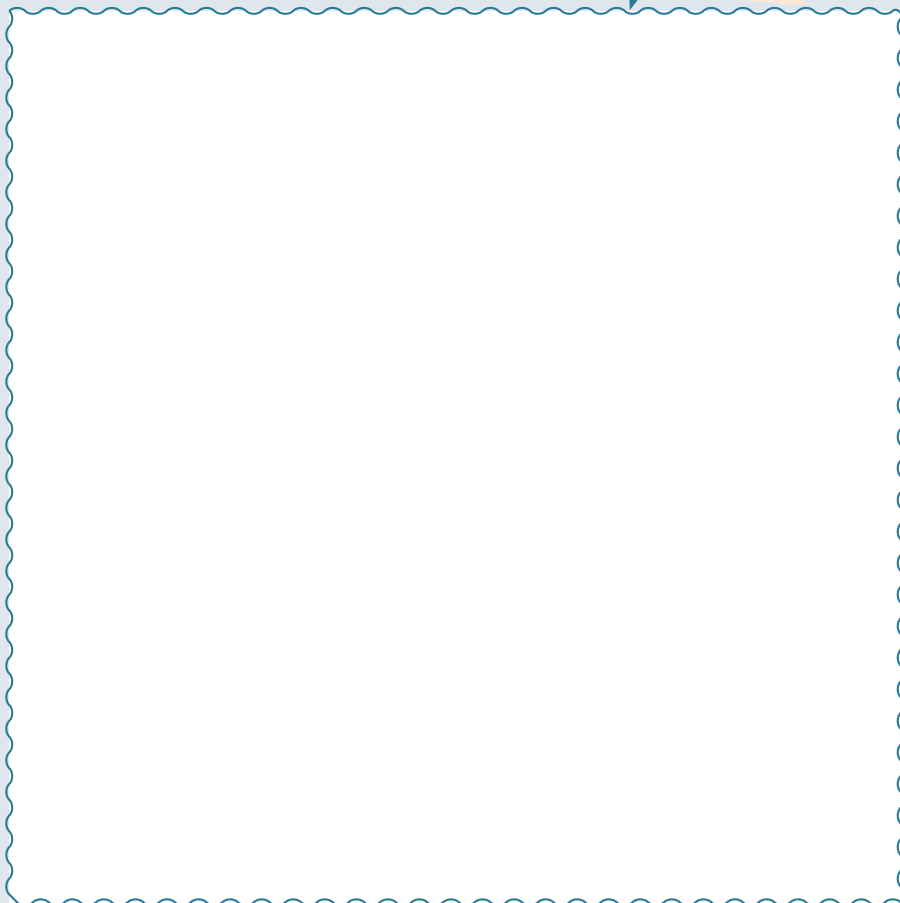
DE FABRIEKEN

Vandaag hebben we het niet over alle fabrieken in de wereld, maar over enkele fabrieken in de Zennevallei.

OPDRACHT 4: DE FABRIEK

STAP 1: Verzin en teken een fabriek. Hoe ziet het er uit? Wat wordt er gemaakt? Gebruik gerust pijltjes om aan te duiden wat er allemaal staat.

fabriek

STAP 2: Kijk eens naar de fabrieken op de foto's nrs. **1, 4, 7, 8, 14 en 21.**

Wanneer je jouw tekening vergelijkt met de foto's, wat valt je dan op?

verschillen

gelijkenissen

OPDRACHT 5: AAN HET WERK

In deze fabrieken werd natuurlijk hard gewerkt. Er werd papier en karton gemaakt, of motoren voor machines. Er werd zelfs bier gebrouwen en mout gemaakt, een grondstof voor bier.

STAP 1: Niet alle fabrieken maakten hetzelfde natuurlijk. Kijk eens naar de reclames van de fabrieken van vroeger. Probeer te ontdekken in welke fabriek wat gemaakt werd.

De reclames zijn vaak in het Frans. Maar kijk goed naar de woorden en de afbeeldingen met nummers **9, 11, 13, 22 en 23**, soms kom je meer te weten dan je denkt!

Zet een kruisje in op de juiste plek.

	Demeurs	Catala	ACEC	Rey-Ainé	Van Roye	Troch-Boon
In welke fabriek werd papier en karton gemaakt?						
In welke fabriek werd gemout?						
Waar maakten ze papier?						
Waar werden fijne stoffen geweven en gebleekt?						
Waar brouwden ze bier?						
Waar monteerden ze elektromotoren?						

STAP 2

Maar hoe werden al die producten gemaakt? We gaan nog eens naar de foto's met nummers **9, 11, 13, 22 en 23** kijken! In het onderstaande spinschema zie je vier verschillende producten. Maar er zijn acht lege vakjes. Bij elk product horen dus twee woorden. Wat hoort waar? Lees de woorden goed en denk na over wat ze zouden kunnen betekenen.

blekerij

brouwkuip

droogloods

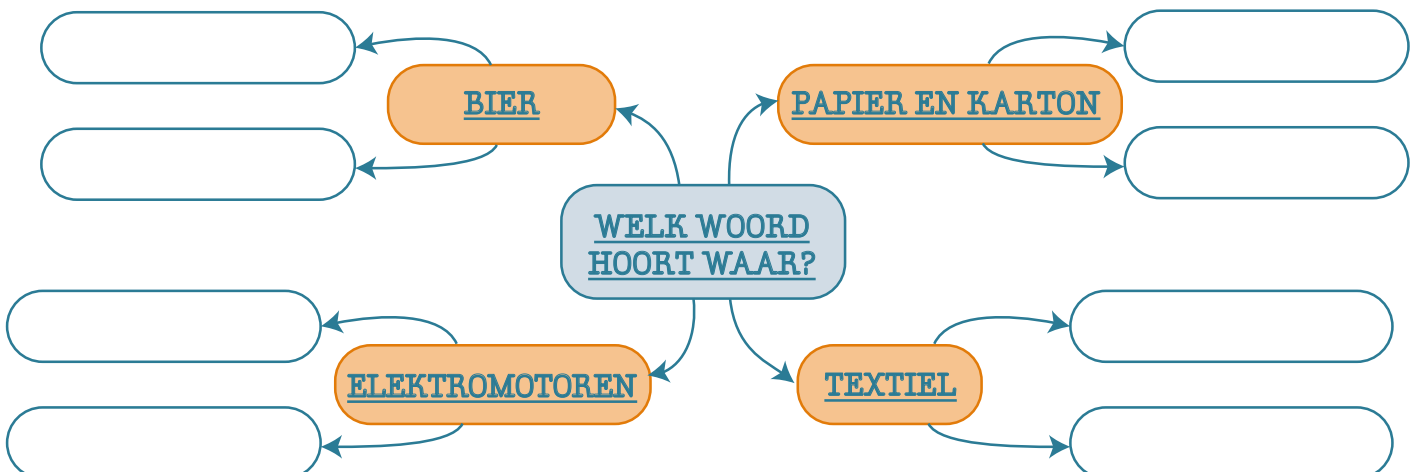
kiemvloer

koffiemolen

mixer

watertoren

weverij

OPDRACHT 6: WAAR WERD ER GEWERKT?

STAP 1: Kijk eens naar dit kaartje hieronder. Naast de kaart staat wat de kleuren, lijnen en tekenjes op de kaart betekenen. Dat noemen we de legende van de kaart.

Zet deze woorden op de juiste plaats in de legende.

Rivier, spoorweg, autostrade, huis, speeltuin, ziekenhuis, bos, weiland.

STAP 2: Stel je voor dat je zelf een fabriek mocht beginnen!
Wat wil je maken in die fabriek?

Ik wil een fabriek bouwen die _____ maakt.

Waar ga je die fabriek bouwen? Duid aan op de kaart met het cijfer 1

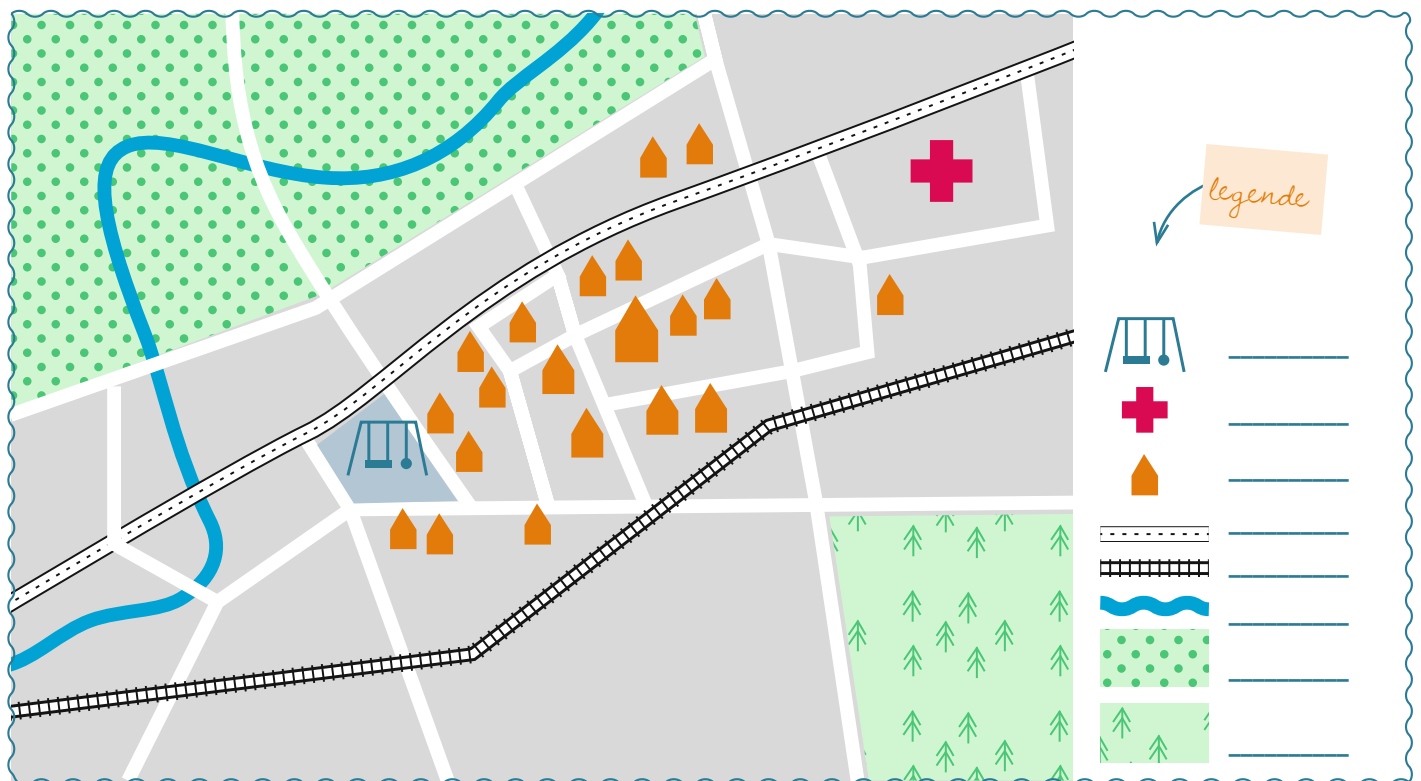
Waarom wil je juist daar je fabriek neerzetten? Geef minstens drie goede redenen.

1) _____

2) _____

3) _____

STAP 3: Kijk eens bij je vrienden en vriendinnen. Wat wordt er in hun fabriek gemaakt?
Waar hebben zij hun fabriek neergezet? Waarom?

STAP 4: Je hebt nu geluisterd naar de anderen. Als je wil mag je je fabriek op een andere plaats neerzetten. Duid die nieuwe plaats aan met het cijfer 2.

OPDRACHT 7: WIE WERKTE ER ALLEMAAL?

STAP 1: Kijk eens naar de foto's met de nummers

2, 5, 6, 10, 12, 17, 18 en 20.

Wat denk je? Waren ze de directeur van de fabriek of werknemer? Duid aan en leg uit.

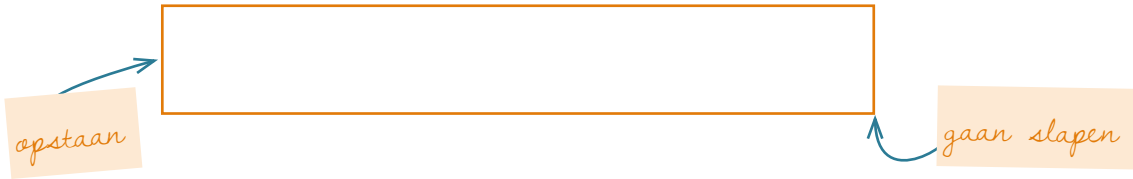
foto nummer	foto nummer
☐ directeur	☐ directeur
☐ werknemer	☐ werknemer
Waarom denk je dat?	Waarom denk je dat?
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

STAP 2: Lees de volgende beschrijvingen van mensen die in de fabrieken werkten, en ga op zoek naar de juiste foto!

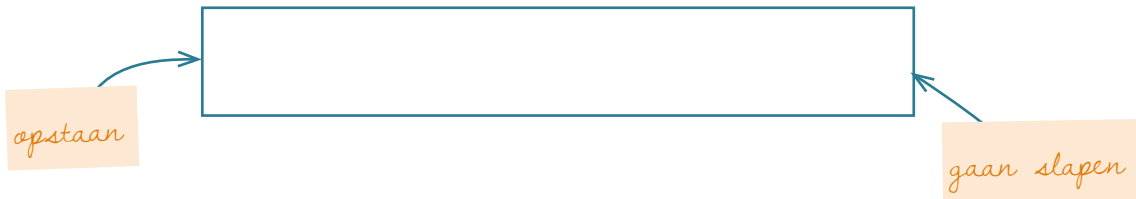
omschrijving	foto nr
<u>Tooneke</u> "Tooneke den ienen arm" geraakte door een ongeval met een papiermachine zijn arm kwijt. Hij werkte als portier voor de fabriek, en was door iedereen graag gezien.	
<u>Louise</u> Louise was opzichtster van de vrouwenafdeling in de kartonfabriek van Catala. Geen gemakkelijke functie voor een gewone arbeidersvrouw!	
<u>André</u> André werkte als elektricien, maar deed vooral uitstapjes met zijn moto. Nadat hij stierf in een ongeluk in de fabriek, kwam heel het dorp naar zijn begrafenis.	
<u>Emile</u> Hoewel het tijdens de oorlog verboden was, durfde Emile van Roye het toch aan om suikerbieten te gebruiken om mout te produceren. Kijk eens goed naar de foto's. Je ziet dezelfde man, in betere tijden, op foto nr. 6!	

OPDRACHT 8: HETZELFDE MAAR OOK ANDERS

STAP 1: Deze rechthoek stelt een woensdag voor. Verdeel hem in stukjes, zoals ook jouw woensdag in stukjes verdeeld is. Begin links met opstaan, en eindig rechts met slapengaan. Kleur elk stukje in een andere kleur, vermeld het uur en schrijf erbij wat je zoal doet in dat stukje.

STAP 2: Verdeel nu op dezelfde manier een dag uit het leven van een leeftijdsgenoot die in de fabrieken werkte. Hoe denk je dat die er uitzag?

STAP 3: Waar of niet waar? Zet een kruisje in de juiste kolom.

	WAAR	NIET WAAR
Kinderen moesten elke dag even lang werken als de volwassen arbeiders.		
In de winter werd gewerkt van zonsopgang tot zonsondergang.		
Een normale werkdag duurde ongeveer 12 tot 13 uur.		
Eten gebeurde tijdens het werken aan de machine.		

STAP 4: Lees nu het verhaal van Jeanine Van der Velden.

"Op een goede dag stond mijn vader in de klas 'Ik kom u halen. Ge moet naar de fabriek. Ge zijt oud genoeg om te gaan werken'. Ik was een klein en frêle kind voor mijn veertien jaar en de juf heeft nog geprobeerd om me wat langer op school te houden, maar mijn pa wou daar niks van weten. 'Da's allemaal niet belangrijk. Ge kunt centen gaan verdienen'. Ik was doodongelukkig. Helemaal alleen naar die fabriek, waar ik niemand kende... Ik kan niet zeggen dat ik nadien nog klasgenootjes heb teruggezien. Dat waren twee gescheiden werelden."

Wat zou jij ervan vinden als je plots niet meer school kon gaan, maar in de fabriek moest gaan werken om geld te verdienen? Vul het volgende kader in.

<p><i>Dit zou ik helemaal niet leuk vinden</i></p>	<p><i>Dit zou ik erg leuk vinden</i></p>
--	--

STAP 5: Bekijk de volgende foto. Kies één van de mensen uit die je ziet. Verzin een naam, een leeftijd, een beroep, een familie. Maar vraag je ook af wat die persoon denkt, voelt, ruikt, ziet...

Dit dacht ik het eerste toen ik 's morgens wakker werd

Waar denk ik nu aan?

Hoe oud ben ik?

Wat is mijn naam nu ook alweer?

Dit is mijn lievelingskleur

Werk ik graag in de fabriek?

Wat doe ik graag als ik niet moet werken?

OPDRACHT 9: WAAROM ZIJN DE FABRIEKEN ER NU NIET MEER?

Zoals je waarschijnlijk al hebt begrepen, zijn de fabrieken er nu niet meer. Sommige gebouwen staan er nog, maar worden voor iets helemaal anders gebruikt. Andere fabrieken zijn helemaal verdwenen. Hoe komt dat, denk je?

STAP 1: Kijk eens terug naar het plannetje waar je je eigen fabriek een plaats gaf. Welk probleem zou jouw fabriek kunnen hebben op die plaats?

STAP 2: Waarom konden de fabrieken niet langer blijven voortbestaan? Kruis de drie juiste antwoorden aan.

- De fabrieken moesten weg omdat de Zenne de hele tijd overstroomde en de fabrieken onder water zette.
- Er gingen te veel mensen wonen in de buurt van de fabrieken. Die mensen hadden last van het geluid en de stank. Daarom moesten de fabrieken weg.
- Andere fabrieken in verre landen maakten dezelfde dingen, en begonnen ook hier bij ons te verkopen, maar dan voor een goedkopere prijs.
- De fabrieken moesten zo hard draaien, dat ze van zichzelf kapot gingen.
- De oude machines van de fabrieken moesten vervangen worden door nieuwe, maar die waren heel duur, en dat geld was er niet.

STAP 3: We kijken naar de toekomst!

Fabrieken krijgen te maken met heel wat moeilijkheden. Bedenk een oplossing voor één van de problemen die je in de vorige vraag aankruiste.

Hoe ziet de fabriek van de toekomst er volgens jou uit?

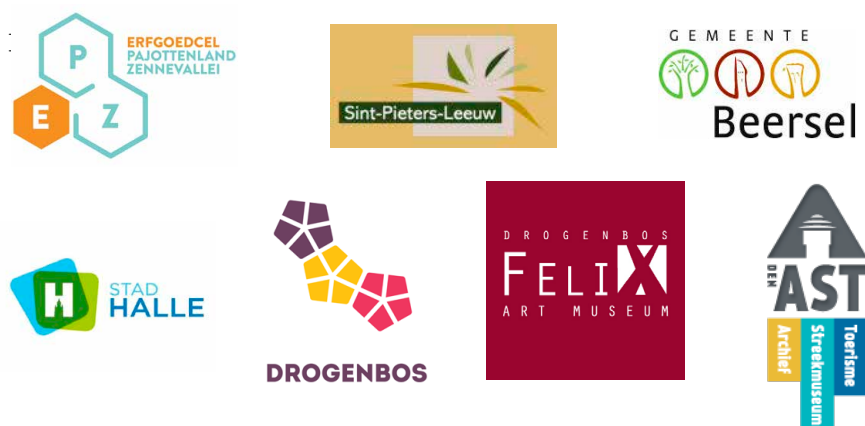

We hopen dat je het leuk vond om eens even terug te reizen in de tijd. Het is misschien al lang geleden, maar wees maar zeker dat we die grote fabrieken en hun mensen nog niet vergeten zijn. Als je in de gemeenten van de Zennevallei om je heen kijkt vind je ook overal sporen terug van dit eens zo levendige fabrieksleven in de streek. Kijk dus maar eens goed rond!

Dit educatief pakket werd gemaakt in het kader van het project 'Fabrieksburen. Industrie in de Zennevallei' door volgende partners:

Met steun van:

Met dank aan: Veerle Schets (Papiermolen Herisem Alseberg)

Uitwerking: Johan Buytaert, Tim Berghmans voor de kleine expeditie vzw.

Vormgeving: Ann Debeuf voor de kleine expeditie vzw

www.fabrieksburen.be

